

R AZGOVOR S VITOMIROM BELAJEM

Goran Pavel Šantek i Tibor Komar

Vitomir Belaj, rođenjem u Mariboru, od oca Varaždinca, Hrvata i majke Njemice, već ostvaruje preduvjete za komunikaciju na tri jezika: hrvatskom, najviše *kajkavščini*, njemačkom i slovenskom. Školovao se i studij završio u Zagrebu, prvi etnološki posao kustosa dobio u Varaždinu 1961. godine, no već ga je u drugoj polovici 1960-ih zamijenio za onaj u muzeju u Ptuju. U tom razdoblju biva jedinim zaposlenim etnologom na prostoru koji omeđuju Zagreb, Ljubljana, Graz i Nagykanizsa. 1970. godine, ipak, dobro plaćen posao kustosa i stan u Ptuju mijenja za onaj mnogo slabije plaćen suradnika pa asistenta na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i podstanarstvo. Cijeloga radnog vijeka potom ostaje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, unatoč izvrsnim financijskim ponudama iz zapadne Europe, a 2008. godine odlazi u penziju, ne i mirovinu, jer je od 2009. *professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu. U povodu njegovog osamdesetog rođendana na sljedećim stranicama donosimo intervju s profesorom Belajem.

Vitomir Belaj na otvorenju Međunarodnog znanstvenog skupa povodom 90. obljetnice Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju i 80. rođendana prof. dr. Vitomira Belaja "Hrvatska i slovenska etnologija i kulturna antropologija: iskustva, dodiri, prožimanja...", održanog na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 8. studenoga 2017. godine (fotografirao Željko Livnjak)

Zašto ste odlučili studirati etnologiju?

Zbilja ne znam. Upisao sam etnologiju nakon mature 1956. godine. Odgovor dakle leži u zbivanjima oko mene prije 60 – 65 godina. Grozno pitanje. To je jedno od pitanja “o počecima” na kakva je teško, obično nemoguće odgovoriti. Poput pitanja mojih prijatelja: “Otkud smo došli mi Hrvati? Ti si etnolog...” Uvijek me dovode u napast da odgovorim da se “ne treba pitati otkud, nego odakle”, no to ipak gotovo nikada nisam učinio, ponosan na to što se uvijek (gotovo uvijek) svladavam i ostajem u granici pristojnoga. Ne znam. Moram valjda početi *ab ovo* i reći da mojim jezikom nisam izvorni Hrvat. Doma sam s mamom i s njezinim frendicama (njem. *Freudinen*) govorio njemački, vani u parku naučio sam, prikladno uzrastu, slovenski, a tata me je učio varaždinski. Možda će netko reći da je varaždinski hrvatski, no grubo se vara. Neka samo uzme *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora* Tomislava Lipljina i pogleda na kraju (str. 2390–2563) trostupčani *Indeks* (književnohrvatsko – varaždinski rječnik za preko 28.500 pojmova) pa će mu biti jasno da je taj govor pravi jezik sa svojim vlastitim pravilnostima. Kada sam 1944. godine krenuo u Zagrebu u školu, sučelio sam se s “književnim” hrvatskim jezikom u interpretaciji učitelja koji je bio autohtoni Ličanin.

Zbilja ne znam. Možda je to bilo zbog čitanja velebne knjige *Kultura Hrvata kroz 1000 godina* Josipa Horvata iz 1939. godine i njegovog prikaza podrijetla Hrvata. U školi se o tome nije govorilo, a kada sam htio znati zašto, rekli su mi da se takve stvari ne propituju. Drugi mi je impuls dalo etničko čišćenje ondašnje Jugoslavije od njemačkoga pučanstva, ružno i opasno zbivanje o kojem se još manje smjelo govoriti. U meni je to probudilo zanimanje “o podrijetlu” Nijemaca u SFRJ, o kojem se ipak moglo barem čitati u knjigama. Treći je pak bio jedan mali časopis magazinskoga tipa. Zvao se *Otkrića*. Trebalo mi je danas vremena da se sjetim toga naslova. Sjetio sam se. Ali o studiju etnologije nisam razmišljao. Netko mi je nešto bio natuknuo, ali jedine slike koje su mi se pojavile bile su vezenje, tkanje i slične ženske stvari. Ja sam razmišljao o ozbiljnijim, paratehničkim strukama, kao što su šumarstvo i rudarstvo. Moj stric se bavio trgovinom drva, kao i njegov otac, tj. moj djed, i punac mojega djeda. Sjećam se djedove pilane u pohorskim šumama i nenadmašivog mirisa svježe piljenih smreka, reske pjesme pilinoga lista, zvuka svježe ispiljene daske kada je bace na kup već ispiljenih. Drugi izbor mi je bila montanistika (geologija, rudarstvo). Jedan jako stari znanac moje mame bio je visokopozicionirani stručnjak (*wirklicher Hofrat*, “stvarni dvorski savjetnik”) uz vladu u Beču, pa me je jedno ljeto vodio po donjoaustrijskim rudnicima. Jednom prigodom smo se zaustavili kraj nekog sela, zvalo se neugodno *Stinkenbrunn* (“Smrdljivi zdenac”, zbog sumporom “obogaćenih” zdenaca) što je, naravno, geologe i rudare jako zanimalo. Ja sam pak pokušao razgovarati sa seljacima i otkrio da se kod njih to selo zove *Štikaprona* i da s njima mogu lijepo razgovarati na hrvatskom. Bio je to moj prvi neposredni susret s gradišćanskim Hrvatima. Otvorila su mi se nova pitanja. No o etnologiji još uvijek nisam imao nekakvu pozitivnu sliku. Krpice...

Nakon tih “rudarskih” izleta u sedmom sam se razredu gimnazije oslobodio nekakve sputanosti koju sam imao pri pisanju svega – od zadaća do pisama. Zahvaljujem to profesorici hrvatskoga, nezaboravnoj Karmen Milačić. Pokazalo se da imam dara za pisanu riječ. Karmenica je nas nekolicinu odvela školske godine 1954./55. na fakultet slušati predavanje staroga profesora Antuna Barca (umro je godinu dana kasnije, 1. studenoga 1955.). Tada sam tvrdo mislio da ću studirati povijest književnosti. Lijepo, ali zanemario sam da zajedno s time ide i studij jezika, što se pokazalo nepremostivom preprekom. Naime, pisati sam znao, ali ne i izgovarati. Svi su znali da sam totalno nemuzikalan. Naglasci su mi se miješali *kak piškori v loncu*. Lijepo sam znao pravila o č i ć, je i ije, nikada nisam griješio u pisanju, ali izgovoriti, hvala ne! Još gore je bilo s naglascima. No svi oko mene su znali da idem “na hrvatski”, pa sam i ja. Službeno se to zvalo nekako drukčije. Drugi studij (zvali smo ga “B”) još nisam bio izabrao. A onda je, negdje u proljeće 1956. godine, bila na štandovima oko preobraženske crkve nekakva rasprodaja knjiga gdje sam pronašao zbornik radova mojega budućeg fakulteta, Filozofskoga. Tu sam pronašao rad nekakvog Gavazzija koji je lijepo pokazao kako se na temelju usporedbi nekoliko narodnih tekstova (jedan iz Gradišća!) mogu izvoditi lijepi ozbiljni zaključci. To je pojačalo moje opredjeljenje za studij slavistike. Ali drugi je pak bio nekakav Bratanić. A on je pisao o mogućnosti da se proučavanjem dosadnih starih dotrajalih drvenih rala mogu dokazati neka drevna, do sada tek slučena zbivanja. I to o doseljavanju Hrvata. To je bilo to! Onda sam otkrio da su obojica profesori na Odsjeku za etnologiju, i znao sam što će biti moj drugi studijski smjer.

Kako je izgledao Vaš studij?

Počelo je lijepo. Išao sam na predavanja, ponekad i markirao, pravio bilješke (grozno, kasnije te črčke više nisam znao pročitati), udomaćio se u knjižnicama, a onda je na prvim lingvističkim kolokvijima zapelo. Profesori su se nama kajkavcima rugali, a napose profesor Jonke, bez kojega se nije moglo nastaviti studij. Činio je to i na stubištu stare lijepo sveučilišne zgrade. Na “B” studiju sam položio sve ispite (fuliram: bio je samo jedan) i promijenio studije. Etnologiju sam digao na rang “A” predmeta, a kao “B” sam upisao njemački. Njemački sam (ali ne književni) znao od malih nogu, pa sam mislio da će to biti lako. I bilo je. Ali osim toga, želio sam izbrusiti svoj materinski jezik tako da se ne moram stidjeti u razgovoru s pravim Austrijancima i Nijemcima. Računica je dobro sjela. K tome sam kod profesora Škreba usput dobio uvid u strukturalnu lingvistiku. Nisam znao da će mi to kasnije dobro doći.

Sam studij etnologije bio je pomalo monoton. Imali smo samo dva nastavnika iz etnoloških predmeta. Slušali smo i neke druge, arheologiju, dijalektologiju i sl., što – vjerujem – skoro nikome nije kasnije pravo koristilo. Dobivali smo građu. Gavazzi je svoja inače sjajna predavanja “kazivao u pero”, pa ako je u svojem rukopisu uočio nešto što bi valjalo popraviti, mirno je to učinio izvadiвши batrljak stare slabo našiljene olovčice iz džepa. Kao da slušate gramofonsku ploču. Ljepše

je bilo na seminaru na kojem je obrađivao pojedine teme i animirao nas da se našim dotadašnjim znanjem uključimo u raspravu. O teoriji i metodi nije govorio, uostalom, to je bio Bratanićev zadatak. Gavazzi se sam čvrsto držao “kulturnohistorijske” etnologije.

Kod Bratanića je bilo drukčije, on je, doduše, imao bilješke u teci, ali nije čitao nego je predavanja improvizirao napamet. Jednom sam otkrio da je zabunom uzeo bilježnicu za jedan drugi kolegij pa je glumio da se njome služi. Nitko drugi to nije skužio. Bratanić je u svojem “Uvodu” prikazivao povijest etnološke misli, čvrsto se držeći stare definicije etnologije kao povijesne discipline. Novije ideje nisu mu sjedale, premda je i njih prikazivao, naglašavajući, naravno, ono što je odgovaralo njegovu viđenju etnologije.

Opisite nam sve u struci radili prije Filozofskog fakulteta?

Prvo sam se zaposlio u Gradskom muzeju u Varaždinu, mojem zavičajnom gradu. Pokušao sam si stvoriti nekakvu sliku o terenu, dosta sam se skitao od Krapine do Ludbrega, od Štrigove do Zeline. Upisao sam upravo započeti poslijediplomski (magistarski) studij i išao svake subote u Zagreb na predavanja, obično mopedom. U muzeju sam upoznao životnu *tovarušicu*, ali nismo mogli dobiti stan pa smo prešli u Ptuj. Aktivirao sam svoje zapretano znanje *slovenščine* i nastavio raditi kao muzejski kustos, što je isprva značilo ponovno se upoznavati s terenom.

Opišite nam svoje zapošljavanje na Filozofskom fakultetu i nastavne početke.

Oh joj! Sada će izaći na vidjelo moja globalna politička korumpiranost. Bio sam “uhljeb” kojega je postavio CKKPSS! Tako. Rekao sam, vjerujte mi. A bilo je to ovako. Bratanić me još iz Varaždina zvao da dođem u Zagreb za asistenta, no nije nam, naravno, mogao osigurati stan (čak je razmišljao o tome da nas uzme na stan k sebi na Bijenik). Jednom je skrivečki pozvao moju ženu u Zagreb i očitao joj lekciju o dužnostima supruge! Slabo se je proveo. A onda sam bio 1969. godine na kongresu EDJ-a¹ u Zenici i održao referat koji je možda bio dobro koncipiran, ali danas ga se odričem. Ne zato što je bio “gavazzijevski” pisan, nego što sam donio nekoliko brzopletih zaključaka. Nakon toga smo se u hodniku našli Bratanić i ja i pristupio nam je drug Julijan Vladimirovič Bromlej, tada najugledniji sovjetski etnolog, akademik, pa direktor *Института этнографии АН СССР*, Instituta za etnografiju Akademije nauka SSSR-a. Pisao je o hrvatskoj socijalnoj povijesti (npr. *Крестъянское восстание 1573 г. в Хорватии*, 1959.). U vrijeme boravka u Zenici bio je član *Центрального комитета Коммунистической партии Советского Союза* (CKKPSS) i to zadužen “po pitanju” ideološko-političkih problema. Brrr... Čestitao mi je, bilo mi je naravno drago, a čestitao je i Brataniću na dobrom nasljedniku kojega je uzgojio. A Maks, kako smo Bratanića zvali, pošteno se namrštio, natmurio kao sjeverni kut Kvarnera pred neveru, izravnao se pa rekao Julijanu Vladimiroviču otprilike ovo: “Nasljednik? Mislite? On je običan renegat!

¹ Etnološko društvo Jugoslavije.

Otišao mi je u Sloveniju!” Nesmotreno sam, pred Julijanom Vladimirovičem, odgovorio da bih rado došao u Zagreb, da čak imam priliku da se na kraće vrijeme uselim punici i tastu u stan, ali da to ne može biti rješenje za dulje vrijeme. Samo je rešao kao medvjed.

Na povratku iz Zenice zadržao sam se nakratko u Zagrebu, a kada sam se vratio u Ptuj, čekao me na radnom stolu u muzeju službeni poziv na Fakultet. I tako sam se na temelju osobne intervencije jednoga od najjačih članova CKKPSS-a zaposlio na faksu. Ne znam je li se itko drugi kod nas zaposlio s jačom žnorom.

Studenti i djelatnici Odsjeka za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu akademske godine 1993./1994. (iz arhive Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju)

Kako je tada funkcionirao Odsjek za etnologiju, koji su bili glavni znanstveni i nastavni interesi, s kojim ste kolegama najviše surađivali?

Funkcionirao je “normalno”. Kako je već mogao funkcionirati s dva profesora i dva asistenta. Nastava je bila koma – čitavu su nastavu držali profesori, i to tako da su kolegije rasporedili u cikluse. Gavazzijev ciklus imao je sedam akademskih godina, imali ste zapravo tri ispita (ne računam pobočne predmete), prvi nakon prve i drugi nakon druge godine, naizmjenice iz opće ili nacionalne etnologije, pa kako se kome zalomi. A nakon četiri godine polagali ste diplomski ispit (uvjet su bili položeni pomoćni predmeti) i to *sve gradivo* koje su predavali tijekom sedmogodišnjeg ciklusa. I to, obično, sve skupa tijekom jednoga dana, isti dan i Starac

Milovan i Maks. Na ispitu sam se jako dobro držao, no na kraju četvrtoga sata mi se počelo motati pa sam počeo govoriti bez veze.

Suradnja? Asistenti su “suradivali” s profesorima, točnije, radili su pod njihovim nadzorom, premda su mogli raditi i posve samostalno. Započeo je veliki projekt *Etnološkog atlasa Jugoslavije* i očekivala se njihova suradnja. Odbijalo ih se iz nastave. Kada sam 1979. godine trebao postati docentom, Gavazzi je – koji me je jako cijenio – rekao Maksu da misli da je još prerano da uđem u nastavu i postanem docent. A imao sam već četrdeset i dvije godine!

Kakav je tada bio odnos prema etnologiji na Fakultetu i u društvu?

Mislim da je malo tko imao pravu predodžbu o tome što uopće etnologija jest, osim krpica ... Taj sam dojam stekao sudjelovanjem u radu Fakultetskog vijeća. Odrazilo se to na brojčano stanje nastavnika, a taj broj nastavnika na mogućnost realizacije nastave. Neko sam vrijeme bio jedini profesor etnologije (starcu su otišli u mirovinu) pa sam se jednom kasnije na početku akademske godine brucešima zaprijetio da sam daleko najstroži profesor etnologije u državi i da me se moraju čuvati. Nakon toga sam na internetskom forumu pratio uzbuđenu reakciju jadrnih bruceša, da što će sa mnom, i duhovite odgovore starijih studenata.

Odsjek za etnologiju imao je tada dvije katedre i jedan studij. Danas mu je naziv Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju te ima šest katedri i dva studija. Kako gledate na velike promjene na njemu i u struci?

Pazite: “dvije katedre” je isprva značilo “dva nastavnika”. Razvoj Odsjeka je fantastičan. To danas omogućuje članovima Odsjeka mnogo šire tematsko i metodičko djelovanje, lakše povezivanje s vanjskim institucijama, bolji razvoj struke. To otvara, naravno, i nove probleme i nove poteškoće, pa zahvaljujem ministru Jovanoviću da mi je praktički zabranio predavati (odrezao je sredstva *emeritima*) pa više ni ne dolazim na faks. Malo mi je predaleko.

Opišite nam svoj znanstveni put, koji su Vam bili glavni istraživački interesi?

Kao muzealac sam zapravo tapkao u tami. Ni u Varaždinu ni u Ptujju nisam imao nekakvu podlogu za rad. Novaca za rad praktički nije bilo. Imao sam dojam da su Općine mislile da je dosta da Muzeju doznače novce za pretplatu na novine (ne časopise, zaboga! Još k tome iz inozemstva!), da imamo što raditi uz kavicu.

Evo kako je izgledala birokracija: imao sam strica, bio je šef radionice lijesova na Varaždinskom groblju i znam kako je to s općinskim birokratima. Jednom je početkom godine dobio ukor iz Općine jer je podbacio plan izrade lijesova, pa je ojađen odgovorio da neka mu odobre da po večerima smije čekati s toljagom iza ugla i time povećati broj kandidata za lijesove. Nitko nije odgovorio. Mislim da uopće nisu ni čitali reakcije na svoje ukore. Pravi birokrati pišu samo da bi opravdali svoje postojanje. A onda se približio najdraži državni praznik cijeloga radnog naroda, Dan mladosti, pa je opet došla primjedba kako za Prvi maja nisu dovoljno dostojno uredili svoj izlog, pa da pripaze kako će ga urediti za Titov rođendan. Počeo je potihom kleti, a njegovi radnici su mu rekli: “Gospodine Goger, najte se se-

kirati, mi vam bumo se tak zrihtali da bu svima praf.” Striček Goger je sa zebnjom dočekaao Dan mladosti, a kada se ujutro približavao radionici, zinuo je od čuda: pred izlogom je bila velika gomila ljudi. Znatiželjno je pogledao, a tamo su njegovi radnici na veliki komad papira ispisali poruku “Mi smo Titovi, Tito je naš!” i stavili je na izložene lijesove. Cijeli je Varaždin potiho hihotao, a sa službene strane nije bilo nikakve reakcije. U Ptujju je bilo malo bolje, tamo sam pokušao nešto složiti s pokladnim maskama, čak sam u Austriji održao neka predavanja. Počeo sam se baviti običajima, pokušao im naći mitsku podlogu.

A kada sam došao u Zagreb, dočekaao me posao na *Atlasu*. Nije bilo lako. Bratanić je teorijski dobro postavio projekt, no u izvedbi su se pojavili veliki problemi. Terenski je rad bio postavljen romantički, radićevski, rezultati su loši. Meni se pak pokvario vid od stalnoga gledanja u one buhice na kartama. Pojavila su se nova pravila pri financiranju projekata. Već na kraju uspjeli smo izdati jedan svezak karata, ali onda se raspala Jugoslavija. I to u ratu, pa nekakav *Etnološki atlas Jugoslavije* više nije bio izvediv. Zapravo mi je laknulo.

Posvetio sam se proučavanju povijesti hrvatske etnologije (knjiga *Die Kunde vom kroatischen Volk*, 1998.). Moja se supruga bavila zidnim i stropnim slikarstvom, a izgubila je gotovo sav vid. I tada je počeo novi razvoj njezine, a zatim i moje djelatnosti. Na poticaj franjevaca, napose o. Emanuela Hoška, počela je proučavati ne izgled, nego sadržaj slika i posvetila se, još debelo u komunizmu, ikonologiji. Zvali su je na međunarodne mariološke kongrese, ali nije htjela ići jer se teško kretala. Zato su onda zvali i mene, pa neka i ja nešto napišem da imaju pokriće. I to je krenulo. Počelo je još 1983. s međunarodnim kongresom na Malti, i zatim u određenim razmacima i naizmjenice u inozemstvu i u Hrvatskoj. S vremenom smo počeli pisati radove zajedno, kako se kaže, “u koautorstvu”. To je trajalo sve do skupa 2015. u Sisku i izlaganja “Sadržaj uništene čudotvorne slike Majke Božje iz Gore”.

Samostalno sam se bavio uglavnom temama iz tzv. duhovne kulture. Smiješno. Znam da je podjela kulture na materijalnu, duhovnu i društvenu zastarjela. Ali morate priznati da je praktična jer čim čujete jedan od tih atributa, odmah znate o čemu je riječ. Tu spada i disertacija o božićnom žitu. Društvo iz Mariološkog instituta primilo nas je za članove, a nekoliko godina kasnije predložilo za članove Papinske akademije Mariane (*Pontificia Academia Mariana Internationalis*). Ja, rođeni – da prostite – lutoran, zgrozio sam se i rekao predsjedniku Akademije da nisam podoban za nešto takvo, na što se ovaj namrštio i odbrusio: “Ajđ daj – daj! Tko to još danas gleda!” I tako imam doma povelju o članstvu koju je potpisao ondašnji prefekt Kongregacije za nauk vjere, kardinal Joseph Ratzinger... Tom sam povjerenju odgovorio aktivnim sudjelovanjem na skupovima i kongresima Mariološkoga instituta i Akademije Mariane te objavljenim tekstovima o Marijini stovanju u Hrvata.

Tamo negdje oko 1990. našao sam se u društvu koje se povremeno okupljalo oko Radoslava Katičića u nekoć važnoj zagrebačkoj kulturnoj birtiji “Dva ferala” (danas je više nema, Zagreb gubi svoju kulturnu memoriju). Tu sam imao pri-

liku spoznati važnost onoga što sam slušao kod Škreba (strukturalna analiza) za proučavanja u području humanističkih znanosti, konkretno, proučavanja fragmentirane mitske baštine (*Hod kroz godinu. Mitska pozadina hrvatskih narodnih običaja i vjerovanja*, 1998. i *Hod kroz godinu. Pokušaj rekonstrukcije prahrvatskoga mitskoga svjetonazora*, 2007., 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje). U taj su mi se posao uplela istraživanja Andreja Pleterskoga (koji je u sklopu svojega doktorskog studija slušao jedan kolegij kod mene), no već sam bio pomalo ostario pa sam u pomoć pozvao sina Jurja te smo našu suradnju okrunili knjigom *Sveti trokuti. Topografija hrvatske mitologije* (2014.). Suradnja još traje. U međuvremenu sam uhvatio malo vremena pa sam počeo tragati za vlastitom poviješću. Nije to za javnost, nego za djecu i užu rodbinu. No na to su se nadovezala istraživanja na temelju kojih ćemo Jura i ja uskoro napisati novu knjigu: *Vratimo se u Volinju! Tragom ranosrednjovjekovnih migracija Volinjana i njihova svjetonazora*, koja bi trebala do sredine iduće godine (2018.) biti objavljena.

Evo, odgovorio sam više nego što ste tražili. Htjeli ste da kažem koji su mi bili glavni istraživački interesi, a ja sam svojim odgovorom produljio u budućnost.

Djelatnici Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u prosincu 2008. godine, okupljeni prilikom odlaska Vitomira Belaja u mirovinu (iz arhive Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju)

Koji su znanstvenici naročito utjecali na Vaš profesionalni rad i pisanje?

Teško je reći. Svaka uspješna rečenica koju sam čuo (pa zapisao) ili pročitao (pa je prepisao) odrazila se na moj rad i pisanje. Samo po sebi jasno je da sam mnogo toga pokupio od "staraca" (Starac Milovan, Maks i, iznenađujuće, Škreb svojim predavanjima i razgovorima). Zatim, neetnološki, moja neprežaljena supruga Mana i sin arheolog Jura. A Janko nam pomaže i obogaćuje život svojim fotografijama.

Vaše dvije zadnje knjige vezane su uz istraživanja starih vjerovanja Hrvata i Slavena. Što biste iz njih istaknuli i zašto tu temu vidite važnom?

Jednom davno mi je jedan stariji, ugledni gospodin kojemu sam se obratio za neku informaciju, odgovorio: "Lati se pametnijeg i korisnijeg posla." Što mi se pri istraživanju starih vjerovanja Hrvata i Slavena čini važnim? Hmm... Sada bih morao napisati cijeli jedan elaborat pa vas molim za dispenciju.

Što je za Vas etnologija i kojim temama biste voljeli da se hrvatski etnolozi više bave?

Ja sam starinski etnolog kojega zanima povijest kulture. Nažalost se u svjetskim okvirima dogodio nesretan nesporazum, pri čemu je povijesni aspekt etnologije proglašen konzervativnim (sa svime što taj pojam vuče uza se), a noviji pristupi su, naravno, napredni. Čak se i ime predmeta izbjegavalo, nego se govorilo o kulturnoj antropologiji. Čitava jedna znanstvena disciplina, sa svim svojim pitanjima i metodičkim postupcima je – nadam se samo privremeno – bačena u "ropotarnicu povijesti". U tim pristupima vidim veliku različitost, ali ne vidim da su novi pristupi loši ili krivi. Naprotiv, oni su veliko obogaćenje za znanost. Zamjeram im samo agresivnu isključivost.

Zadnju knjigu objavili ste sa sinom Jurjem, znanstvenikom arheologom, u užoj obitelji imate znanstvenice etnologinje i kulturne antropologinje, supruga Vam je bila vrsna povjesničarka umjetnosti. Na koji je način Vaše skladno i izrazito znanstveno okruženje djelovalo na Vas i Vaš znanstveni rad?

Jako pozitivno.

Filozofski fakultet ukazao Vam je čast izborom u profesora emeritusa. Kako gledate na stanje u sveučilišnoj i znanstvenoj zajednici danas? Kako zamišljate njezinu društvenu i kulturnu ulogu?

Zapravo više ne razmišljam o budućnosti te vrste. Ja sam svoje odradio i nije fer da mladima solim pamet.

Što biste poručili današnjim studentima etnologije i kulturne antropologije, a što onima malobrojnima koji rade u struci?

Netko je nedavno poručio mladima da neka kod nas diplomiraju, a onda odu van. Prvi dio, da studiraju (marljivo i kvalitetno), je OK, no drugi dio? Ne znam. Možda je to pametan prijedlog, ali meni je jako tužan.

Mislite li da etnologija kao znanost ima prostora za napredak te gdje vidite mogućnosti pozicioniranja u zajednici onih etnologa koji ne rade u struci?

Već sam rekao da više ne razmišljam o budućnosti te vrste. Ja sam svoje odradio, pustite me da se još možda koju godinu igram sa znanošću. Uostalom, kada bih sada odgovorio na sva vaša pitanja, što biste sa mnom radili o mojem devedesetom rođendanu? Ha?